

*Luka Baturan, saradnik u nastavi
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

NASTANAK I RAZVOJ ZAJEDNIČKE POLITIKE RIBARSTVA EVROPSKE UNIJE DO REFORMI 2002. GODINE

Sažetak: Iako je u trenutku nastanka Evropske Ekonomske Zajednice 1957. godine zajednička politika ribarstva predviđena samo kao deo zajedničke poljoprivredne politike, ona se od uvođenja 1970. godine pa na dalje razvijala samostalno. Zajednička politika ribarstva je u svom razvoju prošla kroz više faza. Prva koja je trajala od trenutka potpisivanja Rimskog ugovora o EEZ 1957. godine do 1970. godine. Nju karakterišu intenzivni pregovori evropskih partnera oko formulisanja osnovnih elemenata zajedničke politike. Od 1971. do 1982. godine zajedničku politiku ribarstva čine zajednička strukturna politika i zajedničko tržište proizvodima ribarstva. U periodu od 1983. do 1992. godine razvijaju se zajednička kontrolna politika i zajednička politika zaštite ribljeg fonda. Od 1993. do reformi iz 2002. godine pokušava se zaustaviti drastično smanjivanje ribljih resursa u morima kroz unapređenje politike zaštite ribljeg fonda i strukturne politike, a reformiše se i finansiranje zajedničke politike ribarstva.

Ključne reči: zajednička politika ribarstva, Evropska Unija, Evropska Ekonomska Zajednica, Rimski ugovor, zajednička poljoprivredna politika, zajednička strukturna politika, zajednička organizacija tržišta

1. Uvod

Usled borbenih dejstava tokom Drugog svetskog rata značajno je smanjen intenzitet ribarstva u evropskim morima. Nakon rata, otpočinje period intenzivnog ribarenja praćen uvećanjem ribarskih flota evropskih

zemalja. Nekontrolisano ribarstvo imalo je za posledicu da su ulovi ribe do 60-tih godina 20. veka bili toliko veliki da su pretili da ugroze opstanak pojedinih ribljih vrsta. Na primer, sredinom 50-tih godina 20. veka prosečan godišnji ulov haringe u vodama Severnog mora kretao se između 600.000 i 700.000 tona, da bi do sredine 60-tih dostigao cifru od čak oko 1.400.000 tona godišnje. Kao posledica prekomernog i nekontrolisanog lova, fond haringe je toliko smanjen da je početkom 70-tih godina prosečan godišnji ulov spao na svega 500.000 tona, a 1977. godine na kritičnih 150.000 tona.¹

Šest država članica Evropske Ekonomske Zajednice (EEZ) predvidele su vođenje zajedničke politike kad je sektor ribarstva u pitanju. Zajednička politika u oblasti ribarstva bila je zamišljena samo kao deo zajedničke poljoprivredne politike, ali se zbog specifičnosti ribarskih proizvoda u odnosu na ostale poljoprivredne proizvode teško mogla razvijati u zadanim okvirima zbog čega je imala samostalan razvoj te je vremenom, udaljavajući se od svojih korena evoluirala u posebnu politiku Zajednice.

2. Period od 1957. do 1970. godine

Pravni osnov za uvođenje zajedničke politike ribarstva Evropske zajednice predstavlja Ugovor o Evropskoj Ekonomskoj Zajednici potpisan u Rimu 25. marta 1957. godine². Međutim, ovim Ugovorom zajednička politika ribarstva država članica predviđena je samo kao deo zajedničke poljoprivredne politike.

U delu III Ugovora kojim su ustanovljene zajedničke politike EEZ, Poglavlje II, članovi 38-47³ su se odnosili na zajedničku poljoprivrednu politiku i stvaranje zajedničkog tržišta poljoprivrednih proizvoda. Član 38. st. 1 Rimskog ugovora propisuje da su poljoprivreda i trgovina poljoprivrednim proizvodima obuhvaćeni zajedničkim tržištem. U nastavku istog stava navedeno je da se „pod poljoprivrednim proizvodima podrazumevaju proizvodi ratarstva, stočarstva i ribarstva, kao i proizvodi prvog stepena prerade koji su u neposrednoj vezi sa tim proizvodima“. U aneksu II Rimskog ugovora, data je lista svih

¹ Leigh, Michael (1983), *European Integration and the Common Fisheries Policy*, Breckenham UK, Croom Helm Ltd, str. 10

² U Rimu su tog dana potpisana dva ugovora: Ugovor o EEZ i Ugovor o Evropskoj Zajednici za Atomsku Energiju. U nastavku teksta, termin „Rimski ugovor“ odnosiće se samo na Ugovor o EEZ.

³ Članovi 38- 43. i 46. postaju 1992. godine članovi 33-38. Amsterdamskog ugovora, dok su članovi 44, 45. i 47. Rimskog ugovora brisani jer su označeni kao prevaziđeni. U ovom radu će biti korišćena prvobitna numeracija iz 1957. godine.

proizvoda na koje se odnose odredbe o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, kako je to i predviđeno članom 38 st. 3 Ugovora. Na toj listi, nalaze se pored ostalih ribe, ljuskari i mekušci, čime je nesumnjivo predviđen razvoj zajedničke politike ribarstva u okviru zajedničke poljoprivredne politike.

Ciljevi koje treba postići zajedničkom poljoprivrednom politikom propisani su u članu 39:

a) povećanje produktivnosti u poljoprivredi unapređenjem tehničkog razvoja, racionalizacijom poljoprivredne proizvodnje i optimalnim korišćenjem faktora proizvodnje

b) obezbeđenje odgovarajućeg životnog standarda poljoprivrednog stanovništva, posebno putem povećanja zarada zaposlenih u poljoprivredi

c) stabilizacija tržišta

d) garantovanje snabdevanja

e) obezbeđivanje snabdevanja potrošača po razumnim cenama

Međutim, s obzirom na mnoge specifičnosti koje proizvodi ribarstva imaju u odnosu na ostale poljoprivredne proizvode, propisane ciljeve je neophodno tumačiti u posebnom kontekstu.

Član 40 Ugovora govori o modelima organizovanja zajedničkog tržišta poljoprivrednih proizvoda. Tako, zajedničku organizaciju je, u zavisnosti od proizvoda na koji se odnosi, moguće postići bilo putem zajedničkih pravila konkurencije, bilo putem koordinacije nacionalnih tržišta, bilo stvaranjem zajedničke evropske tržišne organizacije. Takođe, navodi se da se za stvaranje zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta mogu koristiti sve neophodne mere, među kojima su pobrojane: regulisanje cena poljoprivrednih proizvoda, pomoć u njihovoj proizvodnji i prometu, skladištenje, kao i zajednički režim uvoza i izvoza.

Zabranjena je svaka diskriminacija proizvođača i potrošača, a da bi se ispunili zacrtani ciljevi, predviđena je mogućnost osnivanja različitih garantnih fondova za pomoć poljoprivredi.⁴

Ugovor je prepustio Savetu i Komisiji da svojim odlukama konkretno uredi način funkcionisanja zajedničkog tržišta, samo uopšteno definišući kriterijume kojih se ova tela imaju pridržavati. U članu 43 propisuje se postupak stvaranja zajedničke organizacije tržišta. Neposredno nakon stupanja na snagu Ugovora, Komisija treba da sazove konferenciju država članica na kojoj će se utvrditi postojeće stanje u oblasti poljoprivrede i potrebe država članica u toj oblasti, te formulisati osnovne smernice za stvaranje zajedničke poljoprivredne politike. Nakon što pribavi mišljenje

⁴ Rimski ugovor, čl. 40 st. 3

Ekonomskog i socijalnog komiteta, Komisija će u roku od najviše dve godine od stupanja na snagu Ugovora podneti predlog za izradu i sprovođenje zajedničke poljoprivredne politike. Nakon razmatranja predloga, Savet donosi odluku o sprovođenju zajedničke poljoprivredne politike kvalifikovanom većinom.

Predviđeno je da će zajednička poljoprivredna politika biti uvedena u etapama, a najkasnije do kraja prelaznog perioda, što će reći do 31. decembra 1969. godine.⁵

2.1. Pregovori o uvođenju zajedničke politike ribarstva

Iako je za skoro sve poljoprivredne proizvode zajednička politika uvedena i pre propisanog roka, to se nije desilo za proizvode ribarstva. Razlog za odugovlačenje kad je u pitanju uvođenje zajedničke politike u ovoj oblasti jesu pre svega različita shvatanja država članica u pogledu načina vođenja politike ribarstva.

U trenutku potpisivanja Rimskog ugovora, države Šestorice su vodile različite politike ribarstva. SR Nemačka i Holandija su se strogo držale neintervencionističke politike kada je u pitanju ribarstvo. One su imale dobro razvijene i konkurentne ribarske industrije, koje su dobro funkcionisale bez obzira što je trgovina svežom ribom u tim zemljama bila potpuno nezaštićena carinama. Te države su smatrale da će dalja liberalizacija na nivou zajednice pogodovati njihovim ribarskim industrijama koje su bile konkurentne u odnosu na one u Francuskoj i Italiji.

Sa druge strane, Francuska i Italija vodile su protekcionističke politike u oblasti ribarstva⁶. One su nastojale da teret modernizacije i prestrukturiranja svojih ribarskih industrija prebace na budžet Zajednice. Zbog toga su se Francuska i Italija zalagale za vođenje intervencionističke politike Zajednice u oblasti ribarstva (po uzoru na zajedničku poljoprivrednu politiku), koja bi omogućila da se finansijskom podrškom i garantovanjem visokih cena ribarskih proizvoda, kao i kontrolom uvoza tih proizvoda iz trećih zemalja, ubrza razvoj njihovih ribarskih industrija.

Popuštajući francuskom i italijanskom uticaju, Komisija 1966. godine podnosi izveštaj o situaciji u sektoru ribarstva država članica EEZ i osnovne principe zajedničke politike. Osnovna ideja koju je Komisija

⁵ Ibid. Art. 40 (1)

⁶ Francuska je svoje proizvođače sveže ribe štitila od spoljne konkurencije carinama čija je stopa 1966. godine iznosila 15%. Leigh 1983, str. 23

promovisala u izveštaju bila je zajedničko upravljanje čitavim sektorom ribarstva, kao i uvođenje principa jednakog tretmana ribarskih brodova država članica EEZ na svim morima na kojima se prostire suverenitet tih država.

Izveštaj Komisije iz 1966. godine predstavljao je osnovu za dalje rasprave na nivou Šestorice kada je sektor ribarstva u pitanju. Međutim, različit stepen uređenosti i konkurentnosti ribarskih industrija država članica, kao i strateška razmimoilaženja po pitanju potrebe i stepena državne intervencije, onemogućavali su postizanje bilo kakvog dogovora o zajedničkoj politici u sektoru ribarstva.

Ipak, u trenutku kada je izgledalo da su pregovori zapali u ćorsokak, desio se preokret koji je ubrzao pregovore te učinio izvesnim postizanje sporazuma. Naime, u to vreme su trebali da otpočnu pregovori o pristupanju Velike Britanije, Danske, Irske i Norveške Zajednici. U pitanju su pomorske države bogate ribljim fondom, koje su u to vreme imale velike i razvijene ribarske industrije. Postizanje sporazuma pre pristupanja ovih kandidata Zajednici, stavio bi novoprimitljene članice pred svršen čin, te bi one, primorane na prihvatanje celokupnog *acquis communautaire*, morale prihvatiti i odredbe o zajedničkoj politici ribarstva. Ukoliko se dogovor ne postigne u tom roku, bilo je za očekivati da će se i ove zemlje aktivno uključiti u kreiranje zajedničke politike u ovom sektoru, što bi moglo značiti usvajanje rešenja koja bi bila dosta nepovoljnija po stare članice.

Shvatajući da bi mogli imati velikih problema ukoliko blagovremeno ne postignu kompromis, države Šestorice popuštaju u svojim stavovima. Konačan dogovor postignut je 30. juna 1970. godine, a na osnovu njega, 20. oktobra 1970. godine Savet donesi dve uredbe koje se odnose na zajedniku strukturnu politiku u sektoru ribarstva i na osnivanje zajedničkog tržišta.

3. Period od 1971. do 1982. godine

3.1. Zajednička strukturna politika

Uredba br. 2141/70⁷ od 20. oktobra 1970. godine odnosi se na uvođenje zajedničke strukturne politike, kojom se kordiniraju strukturne politika država članica u sektoru ribarstva, a što je bio preduslov za uvođenje zajedničkog tržišta ribarskih proizvoda. Njen cilj, istaknut u članu 1 jeste postizanje harmonizacije i izbalansiranog razvoja ribarskih industrija uz

⁷ Council Regulation 2141/70 of the Council of 20 October 1970 laying down a Common Structural Policy for the Fishing Industry OJ L236, 27.10.1970, p. 1-4

racionalno korišćenja bioloških resursa mora i unutrašnjih voda država članica EEZ, prilikom čega bi trebalo voditi računa i o interesima stanovništva koje direktno zavisi od ribarstva, a kojem se mora obezbediti odgovarajući životni standard.

Uredbom je utvrđeno pravilo jednakog tretmana ribarskih plovila svih država članica na morima na kojima se prostire suverenitet tih država.⁸ Države članice su dužne da osiguraju jednake uslove za pristup i korišćenje ribljeg fonda svim ribarskim plovilima koja viju zastavu neke od država članica EEZ i koja su registrovana na teritoriji Zajednice. One su dužne da obaveste ostale članice i Komisiju o postojećem zakonodavstvu koje se odnosi na ribarstvo u morima,⁹ kao i o svim namerama promene postojećih rešenja.¹⁰

Od pravila jednakog tretmana dozvoljeno je jedno odstupanje. U pojasi širine najviše 3 nautičke milje od osnovne linije država članica može ograničiti određenu vrstu ribolova ukoliko stanovništvo naseljeno u konkretnom priobalnom regionu direktno zavisi od ribolova, ali najviše u periodu od pet godina od stupanja na snagu ove Uredbe. Prostor u kome se na ovaj način ograničava ribolov određuje Savet kvalifikovanom većinom na predlog Komisije.¹¹

U slučaju prekomernog izlova ribe koji pretili da ugrozi riblji fond u određenom području, Savet ima ovlašćenje da preduzme mere kojim se ograničava lov određene vrste ribe, u određenom prostoru, u određenom periodu godine i određenim metodima i sredstvima.¹²

Uredba 2141/70 dala je pečat daljem razvoju zajedničke politike ribarstva. Uvođenjem principa jednakog tretmana ribarskih plovila, riblji fond država članica praktično postaje „zajednička svojina“ Zajednice. Ovaj princip dobio je na značaju 1972. godine kada Zajednici pristupaju Velika Britanija, Danska i Irska. Njegovo usvajanje izazvalo je negodovanje kod kandidata za prijem. Razloga za nezadovoljstvo itekako je bilo, s obzirom da su novoprimitljene članice bile priobalne zemlje veoma bogate ribljim fondom.

Po podacima FAO¹³, 1971. godine danska ribarska industrija imala je ulov od oko 1.426.000 tona ribe a britanska 1.094.000 tona, dok su iste godi-

⁸ Ibid. Art. 2 (1)

⁹ Ibid. Art. 2 (2)

¹⁰ Ibid. Art. 3

¹¹ Ibid. Art. 4

¹² Ibid. Art. 5

¹³ FAO Yearbook of Fisheries, Catches and Landings, Vol.50 kod Leigh, Michael (1983), str. 13

ne Francuska i SR Nemačka imale tek 747.000 tona, odnosno 493.000 tona ribe. Podaci iz 1973. godine govore da su te godine britanski ribolovci ostvarili oko 64% godišnjeg ulova u svojim vodama, dok su u vodama ostalih država članica ulovili tek manje od pola procenta. Za razliku od njih, iste godine Francuzi su u svojim vodama imali oko 27% ulova, dok su čak 45% ulova imali u vodama ostalih država članica. (videti Tabelu br. 1)

Tabela br. 1: Godišnji ulov ribe, 1973. godina

Država	Ukupan ulov	Ulov u „svojim“ vodama		Ulov u vodama ostalih članica		Ulov u vodama trećih država	
		1.000 t	%	1.000 t	%	1.000 t	%
Belgija	49.1	25.9	52.7	15.4	31.4	7.8	15.9
Danska	1453.4	990.9	68.2	263.2	18.6	199.3	13.7
SR Nemačka	418.2	21.2	5.1	113.3	27.1	283.7	67.8
Francuska	593.9	159.3	26.8	274.7	46.3	159.9	26.9
Irska	80.1	72	89.9	8.1	10.1	-	-
Holandija	220.4	78.6	35.7	134.8	61.2	7	3.1
V. Britanija	1042.7	667	63.6	3.4	0.3	378.3	36.1
Italija	289.9	191.1	65.9	-	-	98.8	34.1
Ukupno	4153.7	2206	53.1	812.9	19.6	1134.8	27.3

Izvor: Driscoll and McKellar (1979), kod Jensen, Carsten Lynge (1999): *A Critical Review of the Common Fisheries Policy*, Esbjerg Denmark, University of Southern Denmark, Department of Environmental and Business Economics, str. 21

Pored nezadovoljstva zbog primene principa jednakog tretmana, države kandidati za prijem u EEZ su smatrale da bi se riblji fond mogao bolje sačuvati gazdovanjem na nacionalnom nivou, nego što bi to bilo u slučaju da se staranje o ribljoj populaciji prebaci na nivo zajednice.

U toku pregovora o pristupanju, Velika Britanija i Irska su ipak uspele da se izbore za određene pogodnosti kada je ribarstvo u pitanju. Naime, Aktom o pristupanju predviđeno je da do 1982. godine ove zemlje u zoni od 6 nautičkih milja od osnovne linije neće primenjivati princip jednakog tretmana, dok će se u određenim oblastima ta zona prostirati i do 12 nautičkih milja od osnovne linije. Nezadovoljni ponuđenim uslovima priključenja, pre svega kada je u pitanju ribarstvo, građani Norveške na referendumu odbijaju da podrže ulazak njihove zemlje u članstvo EEZ.

3.2. *Zajednička organizacija tržišta*

Uredbom Saveta br. 2142/70¹⁴, donesenom isti dan kad i Uredba o zajedničkoj strukturnoj politici, prošireno je zajedničko tržište poljoprivrednih proizvoda i na proizvode ribarske industrije. Zajedničko tržište proizvođača ribarstva funkcionisalo je na istim načelima na kojima i tržište ostalih poljoprivrednih proizvoda. Naime, Evropska Komisija je odredila garantovane cene najvažnijih ribljih vrsta. Ukoliko bi tržišna cena te riblje vrste pala ispod nivoa koji je garantovan, intervenisala je Zajednica preko Evropskog poljoprivrednog garantnog i rukovodećeg fonda¹⁵, kao i preko asocijacija proizvođača.

Ipak, tvrd stav SR Nemačke i Holandije u toku pregovora o politici ribarstva rezultirao je specifičnošću kad su u pitanju ribarski proizvodi u odnosu na ostale poljoprivredne proizvode obuhvaćene zajedničkim tržištem. Naime, kad su ostali poljoprivredni proizvodi u pitanju, garantovane cene koje je propisivala Komisija bile su često inad nivoa tržišnih cena. To je rezultiralo hiperprodukcijom, usled koje nastaju ogromni viškovi otkupljenih poljoprivrednih proizvoda u skladištima (tzv. „planine putera i jezera mleka).

Pošto su se SR Nemačka i Holandija oštro suprotstavljale izdvajanju velikih sredstava kada je zajednička politika ribarstva u pitanju, rešenja zajedničkog tržišta za ribarske proizvode nešto su drukčija nego za ostale proizvode poljoprivrede. Zbog toga je nivo garantovanih cena za riblje proizvode bio je znatno bliži tržišnim cenama tih proizvoda, nego što je to slučaj za ostale proizvode pod režimom zajedničke poljoprivredne politike.

Takođe, postoje specifičnosti kad je u pitanju finansiranje otkupa tržišnih viškova. Kada bi cena ribljih proizvoda pala ispod propisanog minimuma, intervenisalo se otkupom viškova ribljih proizvoda kako bi se cena vratila na propisani nivo. Za razliku od ostalih poljoprivrednih proizvoda, gde su troškovi otkupa padali na teret sredstava iz budžetskih fondova, u otkupu ribljih proizvoda u velikoj meri su učestvovala ribarske organizacije, dok je EAGGF participirala u otkupu sa oko 60% troškova¹⁶.

¹⁴ Council Regulation (EEC) No 2142/70 of 27 October 1970 on the common organisation of the market in fishery products OJ L 236, 27.10.1970, p. 5-20

¹⁵ European Fund for Orientation and Agriculture Guarantee (EAGGF), poznat još i po svojoj francuskoj skraćenici FEOGA (Fonds Européen d'Orientation et de Garantie Agricole), osnovan uredbom Saveta br. 25/62 preko koga se odvijalo finansiranje zajedničke poljoprivredne politike.

¹⁶ Leigh 1983, str. 32

Ovako koncipirana zajednička politika ribarstva predstavlja kompromis između zahteva francuskih i italijanskih ribara, koji su zahtevali strogu protekcionističku politiku sa visokim nivoom garantovanih cena za svoje proizvode, i težnji SR Nemačke i Holandije da se izbere za jedan liberalniji koncept tržišta ribarskim proizvodima, u svetlu predstojećeg proširenja EEZ koje je usledilo 1972. godine.

3.3. Haški kompromis

Promene koje su se desile 1976. godine dale su još veći značaj principu jedinstvenog pristupa. Te godine sve obalske države severoistočnog Atlantika proširuju svoj morski pojas sa 12 na 200 nautičkih milja od osnovne linije. Za očekivati je bilo da njihov primer slede i države članice EEZ. S obzirom na drastično promenjene okolnosti koje su se pojavile, bilo je neophodno preispitati dotadašnja rešenja zajedničke politike ribarstva i usaglasiti delovanje država članica u svetlu novih okolnosti.

Takođe, Velika Britanija i Irska su se i dalje žestoko protivile principu jedinstvenog pristupa, koji se u njihovim vodama trebao primenjivati pod posebnim režimom samo do 31. decembra 1982. godine, kako je bilo predviđeno Aktom o pristupanju. One su zahtevale proširenje morskog pojasa u kojima bi njihovi nacionalni brodovi imali ekskluzivno pravo ribolova. Irci su tražili da širina te zone bude 50 nautičkih milja, dok su Britanci predlagali da ta zona bude promenljive širine od minimum 12, pa do 50 nautičkih milja. Sa druge strane, Francuska i Holandija su istrajavale u tvrdom stavu da nakon isteka prelaznog perioda mora otpočeti neograničena primena principa jedinstvenog pristupa na svim morima država članica.

Ministri spoljnih poslova država članica 30. oktobra 1976. godine na sastanku u Hagu postižu dogovor (Haški kompromis) o nekim daljim koracima kada je ribarstvo u pitanju, a na osnovu koga je Savet 3. novembra 1976. godine doneo Rezoluciju¹⁷ kojom se nalaže državama članicama da od 1. januara 1977. godine prošire svoje ribarske zone na 200 nautičkih milja od osnovne linije. Ova odluka odnosi se na vode Atlantika i Severnog mora, ne i na Sredozemno more.

Međutim, što se tiče britanskih i irskih zahteva za ograničenjem primene principa jedinstvenog pristupa i nakon 31. decembra 1982. godine, ministri nisu uspeali da postignu kompromis, pre svega zbog protivljenja

¹⁷ Council Resolutin on Certain External Aspects of the Creation of a 200-Mile Fishing Zone in the Community with effect from 1.1.1977 OJ C105, 3.5.1981. p. 1

Francuske i Holandije, što je u tom trenutku značilo da će nakon isteka prelaznog perioda početi njegova potpuna i neograničena primena.

Rezolucijom je takođe regulisano da brodovi trećih država mogu ribariti u vodama država članica samo na osnovu međunarodnih ugovora. U tom cilju je dato ovlašćenje Evropskoj Komisiji da u ime zemalja članica EEZ pristupi pregovaranju i sklapanju ugovora o uslovima ribarenja sa trećim državama.

U narednom periodu, Evropska komisija je sklopila veći broj sporazuma o ribarstvu sa trećim državama. Razlikuju se tri tipa ovih sporazuma. Prvi, po kojima EEZ i vlasnici ribarskih brodova plaćaju trećim državama pravo ribolova u njihovim vodama. Takvi sporazumi EEZ je sklapala sa Afričkim i Karipskim državama, kao i sa Grenlandom. Drugi tip sporazuma su oni kojima se dozvoljava ribarenje brodovima trećih država u vodama EEZ, kao i ribarenje brodovima EEZ u vodama tih država. Ovakvi ugovori sklapani su sa Norveškom, baltičkim državama, Farskim ostrvima i Islandom. Sporazum kojim se podstiču zajednička ulaganja u ribarstvo predstavlja treću vrstu, a potpisan je sa Argentinom.¹⁸

4. Period od 1983. do 1992. godine

I nakon što je postignut Haški kompromis, nastavljani su pregovori sa ciljem da se reši problem primene principa jedinstvenog pristupa nakon okončanja prelaznog perioda. Evropska Komisija nudi predlog da se uvedu „planovi ribarenja“. Tim planovima, odredile bi se zone uz obalu pojedinih država u kojima bi njihovi manji ribarski brodovi imali pravo ribolova. Pristup većim ribarskim brodovima drugih država članica bio bi dozvoljen samo pod određenim uslovima, koji bi bili propisani planom. Januara 1978. godine Irska prihvata ponuđeni predlog Komisije, ostavljajući time Veliku Britaniju usamljenu u nastojanjima da za svoje brodove obezbedi ekskluzivno pravo ribarenja u svojim vodama u pojasu od 50 nautičkih milja od osnovne linije.¹⁹

Pored problema u vezi sa zahtevima Irske i Velike Britanije za širokom ekskluzivnom zonom za njihove brodove, pojavio se i problem oko raspodele nacionalnih kvota za ulov pojedinih ribljih vrsta za 1982. godinu. Pored Velike Britanije, veliki protivnik predlogu Evropske Komisije bila je Danska.

Konačno, u direktnim pregovorima između francuske i britanske vlade tokom 1982. godine postignut je kompromis, po kome je Komisija

¹⁸ Prema de Conceição-Heldt, Eugénia (2004): *The Common Fisheries Policy in the European Union, A Study in Integrative and Distributive Bargaining*, New York, Routledge, str. 19

¹⁹ Leigh 1983, str. 21

1. septembra 1982. godine sačinila formalni predlog²⁰ Savetu. Takođe, i Danska je popustila pod pritiskom ostalih država članica, prihvatajući predložene kvote. Na osnovu toga, Savet je 25. januara 1983. godine doneo tri uredbe kojima je konačno zaokružena zajednička politika ribarstva, a koje se odnose na uspostavljanje sistema za očuvanje i upravljanje ribljim fondom, na tehničke mere zaštite ribljih vrsta i na maksimalni dozvoljeni ulov pojedinih ribljih vrsta i nacionalne kvote za 1982. godinu.

4.1. Zajednička politika zaštite ribljeg fonda

Uredbom br. 170/83²¹ se uspostavlja sistem za očuvanje i upravljanje ribljim resursima na nivou Zajednice. Cilj Uredbe je bio osiguranje zaštite ribljih staništa i bioloških resursa mora, ograničenjem eksploatacije kojom će se sačuvati riblji fond. Uspostavljeni sistem predviđao je postojanje mera očuvanja ribljih vrsta, pravila korišćenja i raspodele ribljih resursa, specijalnih propisa o ribolovu u blizini obale i mera kontrole.²²

Mere očuvanja ribljih vrsta sastojale su se u uspostavljanju zona u kojima je ribolov zabranjen ili ograničen (ograničenja su se odnosila na određeni period, vrstu ribarskih brodova, ribarski alat i pribor ili kranju upotrebu). Zatim, postavljeni su odgovarajući standardi za ribarski alat i pribor, određene minimalne veličine riblje jedinice koja može biti predmet lova, a ograničena je i ukupna ribarska aktivnost limitiranjem veličine ukupnog ulova.²³

Uredba u članu 3 predviđa uspostavljanje sistema maksimalnih dozvoljenih ulova (*total allowable catches*, skr. *TAC*). Ovaj mehanizam zaštite preuzet je iz Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravu mora iz 1982. godine kao jedan od načina kojim države Ugovornice u svojim ekonomskim zonama mogu štiti riblji fond od preterane eksploatacije.

Na osnovu postojećih evidencija i podataka o količini određenih ribljih vrsta u morima, svake godine se određuju *TAS*. Najvažnije je da se prilikom njihovog određivanja vodi računa da u moru ostane dovoljan broj ribe konkretne vrste, koji će garantovati njenu dalju reprodukciju i očuvanje vrste, kao i stabilnost čitavog eko-sistema. Ukoliko to nije slučaj, tj. ukoliko se *TAS* postavi preko granica biološke održivosti, rezultat će biti prekomerni ulov koji će voditi smanjenju i uništenju ribljeg fonda.

²⁰ Proposal Commission OJ No C 228/82, 1.9.1982, p. 1.

²¹ Council Regulation (EEC) No 170/83 of 25 January 1983 establishing a Community system for the conservation and management of fishery resources *OJ L 24, 27.1.1983, p. 1-13*

²² Ibid. Art. 1

²³ Ibid. Art. 2

Za slučaj kad je zbog ugroženosti određene riblje vrste neophodno limitirati njen ulov, propisano je²⁴ da će kvote za ulov biti podeljene između država članica tako da ne bude narušena stabilnost njihovih ribarskih industrija. Nakon što se odredi *TAS* za određenu godinu, određuju se kvote kojim se *TAS* deli između država članica. Svaka država dobija svoju nacionalnu kvotu, koja predstavlja procenat od *TAS* za pojedine riblje vrste.

Član 4 stav 2 propisuje nadležnost Saveta za donošenje *TAS*, pozivajući se na član 43 Rimskog ugovora, koji kaže da Savet na predlog Komisije donosi svoje odluke kvalifikovanom većinom, pošto pribavi mišljenje Evropskog parlamenta.²⁵ Odbrom da će se o *TAS* u buduće odlučivati kvalifikovanom većinom, isključena je mogućnost da zbog protivljenja pojedinih zemalja bude blokirano njegovo donošenje, kako je to bio slučaj prethodnih godina.

Moguće je da se dogodi da neka od država ne ispuni dobijenu kvotu, odnosno njena ribarska industrija ne ulovi maksimalnu dozvoljenu količinu određene riblje vrste. U tom slučaju, ta država može preostali deo svoje kvote menjati sa nekom drugom državom članicom za deo kvote koji je toj drugoj državi ostao neispunjen (državama je čak dozvoljeno da međusobno trampe i čitave kvote). Jedini uslov za razmenu, propisan u članu 5 stav 1 Uredbe jeste da države prethodno o svojim namerama obaveste Komisiju.

Članom 6 regulisano je pitanje ekskluzivnih zona koje je pored raspodele nacionalnih kvota, do tad uzrokovalo najviše sukoba i problema i koje je predstavljalo kamen spoticanja zbog koga nije bilo moguće ranije postići kompromis. Naime, određena je ekskluzivna zona za Irsku i Veliku Britaniju koja je predstavljala pojas u širini od 12 nautičkih milja od osnovne linije, sa periodom važenja do 31. decembra 1992. godine.

Udbom 170/83 se propisuju neki osnovni mehanizmi zaštite koji su konkretizovani kroz dve sledeće uredbe, koje sve tri zajedno konačno zaokružuju sistem zajedničke politike ribarstva EEZ.

Tehnička rešenja, koja se pre svega odnose na regulisanje ribolova u konkretnim zonama, na sredstva koja se koriste u ribolovu, veličine jedinice koja može biti predmet lova, zabranama lova određenih ribljih vrsta, lovostaju za određene vrste i dr, sadržana su u Uredbi br. 171/83²⁶.

²⁴ Ibid. Art 4 (1)

²⁵ Rimski ugovor, čl. 43 st. 2

²⁶ Council Regulation (EEC) No 171/83 laying down certain technical measures for the conservation of fishery resources *OJ L 24, 27.1.1983, p. 14–29*

Ova tehnička rešenja imaju za cilj da koliko-toliko smanje prekomerni ribolov. Manji primerci pojedinih riba se teško prodaju na tržištu, pa se često dešavalo da se bacaju. Zbog toga je određena minimalna veličina ribe koja se može loviti. Takve ribe se vraćaju u more. U tu svrhu propisan je i karakteristike mreža kojima se love pojedine riblje vrste. U takvim mrežama se zadržavaju samo veći primerci, dok manji prolaze kroz mrežu i ostaju u moru.

Uredba br. 172/83²⁷ konačno utvrđuje maksimalne dozvoljene ulove za konkretne riblje vrste koje žive u morima država EEZ za 1982. godinu. Dogovor o raspodeli kvota nije bilo moguće ostvariti usled oštrog protivljenja Velike Britanije i Danske, zbog čega je proteklo mnogo vremena dok zahtevi svih strana nisu konačno usaglašeni.

Komisija je bila na stanovištu da kvote treba da odlikavaju odnose kada su u pitanju količine ulovljene ribe od strane ribarskih industrija zemalja članica u prethodnom periodu, a kao reper je uzeta 1976. godina. Takođe, prilikom raspodele kvota, moralo se voditi računa o zavisnosti stanovništva pojedinih regija od ribarstva, kao i o činjenici da će pojedine ribarske industrije zbog novonastalih okolnosti izgubiti mogućnost da love u vodama trećih država.

Kako je uvođenje *TAS* i raspodela nacionalnih kvota postala nužnost i izvesnost, sve države su se grčevito borile da dobiju što je moguće veće kvote za svoje ribarske industrije. Uzrok je pre svega ležao u činjenici da je riblji fond bio ograničen, te da će u narednom periodu biti neophodno rapidno smanjivati količinu ulovljene ribe da bi se izbeglo uništenje ribljeg fonda. Ipak, strane su konačno uspele da postignu dogovor, te je uredbama od 25. januara 1983. godine konačno zaokružena zajednička politika ribarstva.

4.2. *Proširenje EEZ – Grčka, Portugal, Španija*

Pristup Grčke Evropskoj Ekonomskoj Zajednici 1981. godine, bar što se tiče zajedničke politike ribarstva, nije bio od većeg značaja, pa nije uzrokovao veće probleme u prilagođavanju, pre svega zbog činjenice da se sistem *TAS* nije odnosio na vode Mediterana, već samo na Atlantski okean i Severno more. Činjenica je da su do pristupa Grčke, samo dve članice (Italija i Francuska) izlazile na Sredozemno more, tako da nisu

²⁷ Council Regulation (EEC) No 172/83 fixing for certain fish stocks and groups of fish stocks occurring in the Community' s fishing zone, total allowable catches for 1982, the share of these catches available to the Community, the allocation of that share between the Member States and the conditions under which the total allowable catches may be fished *OJ L 24, 27.1.1983, p. 30–67*

postojali veći sukobi interesa oko ribarenja u tim vodama. Takođe, u Sredozemnom moru nije bilo velikih ribarskih kompanija, već se ribarenje svodilo na male brodove koji operišu u blizini obale, tako da riblji fond nije bio sa te strane ugrožen, zbog čega nije ni bilo potrebe za nekim posebnim regulisanjem njegove eksploatacije.

Grčka nije tražila kvotu za ribarenje u vodama Atlantika i Severnog mora. Sa druge strane, imala je koristi od ugovora koje je EEZ sklapala sa mediteranskim državama, s obzirom da je o trošku zajednice dobila pristup ribljem fondu u njihovim morima. Takođe, otvorila se mogućnost modernizacije njene ribarske industrije kroz fondove EEZ.

Ni pristup Portugala Zajednici 1. januara 1986. nije mnogo remetio dotadašnje odnose među starim članicama. Portugal je u svojim vodama raspolagao bogatim ribljim fondom. Po podacima FAO²⁸, 1980. godine njena ribarska industrija je imala godišnji ulov od oko 265.000 tona ribe. Od država Desetorice, iza nje su bile Belgija (oko 46.000 tona), Grčka (oko 96.000 tona) i Irska (oko 149.000 tona), dok je SR Nemačka bila malo ispred, sa 282.000 tona ulovljene ribe. Sa druge strane, portugalska ribarska industrija je bila zastarela, loše opremljena i u vreme otpočinjanja pregovora o pristupanju bila je u silaznoj putanji, sa padom godišnjeg ulova od oko 60% u odnosu na 1971. godinu. Zbog toga je Portugal očekivao modernizaciju svoje ribarske industrije na teret zajedničkih sredstava.

Međutim, ulazak Španije u Zajednicu 1. januara 1986. godine je izazvao je brojne probleme s obzirom da je u pitanju zemalja koja je raspolagala sa izuzetno velikom ribarskom flotom, veličine oko 2/3 flote svih zemalja EEZ zajedno, dok je sa druge strane bila siromašna ribljim fondom zbog čega je bila upućena na resurse drugih zemalja, te bi njen bezuslovni prijem u Zajednicu stvorio ogromne probleme ostalim članicama. Prvo, preko principa jednakog tretmana velikoj španskoj floti bi bila omogućena eksploatacija ribljih bogatstava starih članica, što one nisu htele olako dopustiti. Sa druge strane, bile su potrebne godine da bi se države članice konačno usaglasile oko raspodele nacionalnih kvota. Pristupom Španije Zajednici, *TAS* ne bi bio značajnije uvećan, dok bi odnos nacionalnih kvota morao biti drastično narušen na štetu starih članica.

Zbog toga je Španija isključena iz punopravne participacije u zajedničkoj politici ribarstva EEZ. Brodovi registrovani u Španiji mogli su ribariti u morima samo na osnovu dobijene licence, i to samo pod određenim uslovima. Zbog toga mnogi vlasnici španskih brodova otvaraju ispostave svojih kompanija u drugim državama članicama (najčešće u Irskoj i

²⁸ FAO Yearbook of Fisheries, Catches and Landings, Vol.50 kod Leigh, Michael (1983), str. 13

Velikoj Britaniji) gde registruju i svoje brodove, te pod zastavama tih zemalja nastavljaju svoje dosadašnje ribolovne aktivnosti. Da bi stala na put toj praksi, Velika Britanija 1988. godine donosi tzv. *Merchant Shipping Act*, kojim se praktično onemogućava registrovanje stranih brodova u Velikoj Britaniji, ali je on nakon nekoliko intervencija Evropskog suda pravde ukinut. Britanske procene²⁹ govore da je krajem 90-tih godina 20. veka oko 25% njihovih kvota u stranim rukama. Španija dobija ravnopravan tretman u zajedničkoj politici ribarstva tek nakon što je zapretila da će blokirati pristup Austrije, Finske i Švedske Evropskoj Uniji 1995. godine.

Grenland je kao deo Kraljevine Danske ušao u EEZ 1973. godine. Međutim, nakon uspostavljanja samostalne vlasti, građani su se na referendumu održanom 1982. godine izjasnili protiv daljeg članstva u Zajednici. Grenland je formalno istupio iz članstva 1. januara 1985. godine, s tim što je zadržao status *OST*³⁰. Njihovi dalji odnosi regulisani su međunarodnim ugovorom po kom brodovi EEZ imaju pravo ribarenja u vodama Grenlanda uz određenu naknadu, uz pravo Grenlanda da svoje ribarske proizvode plasira na tržište Zajednice.³¹

Krajem 80-tih i početkom 90-tih godina 20. veka postalo je jasno da je ribarska flota Dvanaestorice preglomazna, te da je riblji fond u njihovim morima ozbiljno ugrožen visoko postavljenim *TAS*, zbog čega je bilo neophodno nešto preduzeti. Savet u periodu od 1992. do 1994. godine donosi nekoliko važnih Uredbi kojima se pokušava srediti stanje u oblasti ribarstva, pre svega u oblasti zaštite ribljeg fonda i načina finansiranja zajedničke politike ribarstva. Takođe, donesena je i prva Uredba³² kojom Unija propisuje mere zaštite ribljih resursa u Sredozemnom moru.

4.3. Kontrola sprovođenja mera zaštite ribljeg fonda

Kontrola sprovođenja mera zaštite ribljeg fonda na nivou Zajednice uspostavljena je Uredbom Saveta br. 2057/82³³ od 29. juna 1982. godine. Za vršenje inspeksijskog nadzora i kontrolu sprovođenja pravila zajednič-

²⁹ Lea, Ruth (2002): *The Common fisheries Policy and the Wreckage of an Industry*, London, Institute of Directors

³⁰ Overseas Countries and Territories

³¹ Lise Lick and Jørgen Taagholt (1987): *Greenland – Its Economy and Resources*, y Artic, vol. 40, No.1, str. 50-59, Calgary – Alberta Canada, Artic Institute of North America

³² Council Regulation (EC) No 1626/94 laying down certain tehcnical measures for the conversation of fishery resources in the Mediterranean OJ L 171, 6.7.1994. p. 1-6

³³ Council Regulation (EEC) No 2057/82 of 29 June 1982 establishing certain control measures for fishing activities by vessels of the Member States OJ L 220 29.07.1982 p. 1-5

ke politike ribarstva, kao i za kažnjavanje prekršilaca ovlaštene su države članice. Kontrola ribolova se vrši kako na kopnu (u lukama), tako i na moru.

Države su dužne da podnose Komisiji redovne izveštaje o kontroli poštovanja zajedničkih propisa, koja može nadzirati da li države članice ispunjavaju svoje obaveze, ali nema ovlaštenje da postupa protiv pojedinaca.

5. Period od 1993. do 2002. godine

5.1. Zajednička politika zaštite ribljeg fonda

Uredbom br. 3760/92³⁴ od 20. decembra 1992. godine ukida se i zamenjuje Ureba Saveta br. 170/83, te se uspostavlja okvir novog sistema ribarstva, koji je trebao obezbediti racionalniju i odgovorniju eksploataciju ribljih resursa i svih plodova mora i koji će, uvažavajući interese ribarske industrije i potrošača, više voditi računa o poštovanju bioloških standarda u cilju očuvanja eko-sistema mora nego što je to do tada bio slučaj.

Posebno se uređuju uslovi za pristup i korišćenje ribljih resursa, te se predviđa postojanje sledećih mera zaštite ribljeg fonda³⁵: (a) uspostavljanje zona u kojima je ribolov ograničen ili potpuno zabranjen; (b) ograničenje stope eksploatacije ribljeg fonda; (c) kvantitativno ograničenje ulova; (d) vremensko ograničenje ribolova; (e) utvrđivanje broja i vrste ribarskih brodova kojima je dozvoljen ribolov; (f) propisivanje ribarskog alata i pribora i načina njihovog korišćenja; (g) propisivanje minimalne veličine jedinke koja može biti predmet lova; (h) uspostavljanje podsticaja, uključujući i ekonomske, koji će za cilj imati promovisanje selektivnijeg ribarenja.

U cilju ograničenja prekomernog ribolova, predviđeno je i uvođenje sistema licenci za ribarske brodove koji bi države članice trebalo da uspostave do 1. januara 1995. godine, nakon što Savet propiše minimalne podatke koje će licence morati da sadrže.³⁶

Da bi se stalo na put prekomernom ribarenju, pored postojanja godišnjih *TAS*, Uredba predviđa i mogućnost određivanja višegodišnjih limita ulova (*Multi annual TAC*, skr. *MATAC*) kao i *TAS* za više vrsta (*Multi*

³⁴ Council Regulation (EC) No 3760 of 20 December 1992 establishing a community system for fisheries and aquaculture OJ L 389, 31.12.1992. p. 1-14

³⁵ Ibid. Art. 4 (2)

³⁶ Ibid. Art. 5 (1)

species TAC, skr. *MSTAC*),³⁷ što bi moglo biti od velikog značaja za privredni i socijalni razvoj regiona u kojima je ribarstvo važna privredna grana, jer bi sistem *MATAC* i *MSTAC* omogućio dugoročnije planiranje aktivnosti i poslovne politike. Predviđeno je da *MATAS* i *MSTAC* propisuje Savet na predlog Komisije, ali ova mogućnost nije često korišćena.

Uredba daje mogućnost da i države članice propišu pojedine mere koje se odnose na zaštitu i gazdovanje ribljim fondom u njihovim vodama, ali samo za slučaj da je to u interesu lokalne ribolovne zajednice, ili da se te mere odnose samo na obaveze njenih ribara, s tim što država o tim merama mora prethodno obavestiti Komisiju.³⁸

5.2. Finansiranje Zajedničke politike ribarstva

Uredbama br. 2080³⁹, 2081⁴⁰ i 2082⁴¹ od 20. jula 1993. godine uređuje se finansiranje zajedničke politike ribarstva. Umesto da se kako je do tada bio slučaj finansiranje vrši preko više budžetskih fondova (uključujući *EAGGF*), sada će ono biti objedinjeno kroz Finansijski instrument za upravljanje ribolovom (*Financial Instrument for Fisheries Guidance*, skr. *FIFG*). Uredba 2080/93 kao ciljeve *FIFG* navodi doprinos uspostavljanju održive ravnoteže resursa i njihove eksploatacije, učvršćivanju konkurentnosti i ekonomske održivosti sektora ribarstva, unapređenju snabdevanja tržišta i povećanju vrednosti ribarskih proizvoda.⁴²

Radi ispunjenja propisanih ciljeva, *FIFG* će pružati podršku ribarskim industrijama za restrukturiranje, obnavljanje i modernizaciju ribarske flote, unapređenje uslova za plasman ribarskih proizvoda, izgradnju infrastrukture u ribarskim lukama, istraživanje novih tržišta i dr.⁴³

³⁷ Ibid. Art. 8

³⁸ Ibid. Art. 10

³⁹ Council Regulation (EC) No 2080 of 20 July 1993 laying down provisions for implementing Regulation (EEC) 2059/88 as regards the financial instrument of fisheries guidance OJ L 193, 31.7.1993, p. 1–4

⁴⁰ Council Regulation (EC) No 2081 of 20 July 1993 amending Regulation (EEC) 2052/88 on the task of the Structural Funds and their effectiveness and on coordination of their activities between themselves and with the operations of the European Investment Bank and the other existing financial instruments OJ L 193, 31.7.1993, p. 5–19

⁴¹ Council Regulation (EC) No 2082 of 20 July 1993 amending Regulation (EEC) No 4253/88 laying down provisions for implementing Regulation 2052/88 as regards coordination of the activities of the different Structural Funds between themselves and with the operations of the European Investment Bank and the other existing financial instruments OJ L 193, 31.7.1993, p. 20–33

⁴² Council Regulation No 2080/93, Art. 1 (2)

⁴³ Ibid. Art. 3 (1)

Savet je dobio zadatak da najkasnije do 31. decembra 1993. godine, na predlog Komisije donese detaljna pravila i uslove po kojima će FIFG vršiti finansiranje predviđenih mera i programa.⁴⁴

5.3. Zajednička strukturna politika

Pošto je propisano da se zajednička strukturna politika Evropske Unije finansira preko FIFG, Komisija je pristupila izradi posebnih kriterijuma po kojima će se deliti raspoloživa sredstva. Dana 21. decembra 1993. godine Savet donosi Uredbu br. 3699/93⁴⁵ kojom se uređuju kriterijumi po kojima će Zajednica pružati pomoći ribarstvu, kao i preradi i prometu ribarskih proizvoda .

Predviđeno je da države članice dostave Komisiji planove po kojima bi se davala pomoć ribarskom sektoru.⁴⁶ Nakon što razmotri sve zahteve država članica, Komisija će doneti jedinstvenu odluku o pomoći ribarstvu svih država članica.⁴⁷

Da bi se omogućila lakša koordinacija različitih ciljeva, efikasnije sprovođenje zajedničke strukturne politike i dugoročnije planiranje svih subjekata koji imaju veze sa ribarstvom, Komisija je ovlašćena da donese Višegodišnje programe upravljanja (*Multi Annual Guidance Programmes*, skr. *MAGP*) za pojedine države članice.⁴⁸

Činjenica je da su različiti interesi, pre svega onih delova stanovništva koji žive od ribarstva, uzrokovali brojne nesuglasice među partnerima u Uniji. Smanjenje ribljeg fonda usled preterane eksploatacije još je dodatno zakomplikovao ionako zategnute odnose kada je ribarstvo u pitanju. Zbog toga je jedan od ciljeva koji se želeo postići zajedničkom strukturnom politikom smanjenje ribarskih flota država članica. Zato se preko zajedničke strukturne politike i FIFG pristupilo finansiranju redukcije ribarskih flota, kako bi se sa jedne strane omekšao sukob država članica oko raspodele ribljih resursa, a bila bi smanjena i preterana eksploatacija preostalog ribljeg fonda.

U delu II Uredbe⁴⁹ određene su mere koje sprovodi FIFG u cilju smanjenja ribarskih flota država članica. Te se mere pre svega odnose na

⁴⁴ Ibid. Art. 6

⁴⁵ Council Regulation (EC) No 3699/93 of 21 December 1993 laying down the criteria and arrangements regarding Community structural assistance in the fisheries and aquaculture sector and the processing and marketing of its products, OJ L 346, 31.12.1993. p. 1-13

⁴⁶ Ibid. Art. 3

⁴⁷ Ibid. Art. 4

⁴⁸ Ibid. Art. 5

⁴⁹ Ibid. Art. 7-9

finansijsku pomoć za povlačenje ribarskih brodova iz službe, i to trajnim uništavanjem (rezanjem), trajnim premeštanjem u treće zemlje ili trajnom promenom namene brodova, za šta se vlasnicima tih brodova iz sredstava *FIFG* isplaćuje određena naknada. Sredstva dobijena u tu namenu ne mogu se koristiti za nabavku novih brodova.

Takođe, sredstva mogu biti upotrebljena za modernizaciju i znavljanje ribarske flote,⁵⁰ kao i za zaštitu ribljih resursa, izgradnju infrastrukture u ribarskim lukama i dr.⁵¹

5.4. Kontrola sprovođenja mera zaštite ribljeg fonda

Temeljni akt kojim je propisana kontrola sprovođenja mera zaštite ribljeg fonda na nivou Zajednice jeste Uredba br. 2057/82. Uredba 2847/93⁵² od 12. oktobra 1993. godine predstavlja nadgradnju kontrolne politike, kojom su ustanovljene mere kontrole nad celokupnom zajedničkom politikom ribarstva, što uključuje ne samo oblast zaštite ribljeg fonda što je do tada bio slučaj, već podjednako i strukturnu politiku i zajedničko tržište.

6. Zaključak

Zajednička politika ribarstva predviđena je Rimskim ugovorom o EEZ kao deo zajedničke poljoprivredne politike. Međutim, jedinstveno regulisanje ribarstva i poljoprivrede ubrzo se pokazalo nemogućim kako usled različite prirode ove dve oblasti i specifičnosti ribarskih proizvoda u odnosu na ostale poljoprivredne proizvode, tako i zbog različitih pogleda država članica u odnosu na budući razvoj ribarstva. Neke članice, Francuska i Italija pre svega su se zalagale za intervencionističku politiku u oblasti ribarstva po ugledu na zajedničku poljoprivrednu politiku, dok su se SR Nemačka i Holandija držale liberalnog koncepta. Dogovor je postignut u predvečerje otpočinjanja pregovora o proširenju EEZ sa Velikom Britanijom, Danskom, Irskom i Norveškom 1970. godine. Tada su udareni temelji zajedničkoj strukturnoj politici i stvoreno zajedničko tržište ribljih proizvoda.

Zajednička strukturna politika imala je za cilj postizanje harmonizacije i izbalansiranog razvoja ribarskih industrija uz racionalno korišćenje ribljih resursa i poštovanje interesa stanovništva koje direktno zavisi od

⁵⁰ Ibid. Art. 10

⁵¹ Ibid. Art. 11

⁵² Council Regulation (EEC) No 2847/93 of 12 October 1993 establishing a control system applicable to the common fisheries policy, OJ L 261, 20.10.1993, p. 1-16

ribarstva, a kojem se mora obezbediti odgovarajući životni standard. Uvedeno je pravilo jednakog tretmana ribarskih plovila svih država članica na njihovim morima, što je bio uzrok nezadovoljstva pojedinih država i tokom narednih decenija. Reformama iz 1993. godine predviđeno je uspostavljanje *MAGP* u cilju ostvarivanja efikasnijeg sprovođenja zajedničke strukturne politike, a propisane su i mere kojima je cilj smanjenje i modernizacija ribarskih flota država članica.

Iako je zajedničko tržište za proizvode ribarstva samo deo zajedničkog tržišta poljoprivrednih proizvoda, postoje neke specifičnosti, pre svega kada su u pitanju garantovane cene finansiranje otkupa tržišnih viškova. Garantovane cene ribljih proizvoda mnogo su bliže tržišnim cenama nego što je slučaj sa ostalim poljoprivrednim proizvodima. Kada je u pitanju finansiranje otkupa tržišnih viškova, u ovom slučaju je od početka mnogo veći udeo koji pada na teret organizacija proizvođača nego što je slučaj kod otkupa drugih poljoprivrednih proizvoda.

Pošto je usled prekomerne eksploatacije postojala opasnost od potpunog uništenja ribljeg fonda i morskog eko-sistema u celini, 1983. godine je uspostavljena zajednička politika zaštite ribljih resursa. Uvedene su mere kojima je trebalo postići očuvanje ugroženih ribljih vrsta, uspostavljena su pravila raspodele ribljih resursa i doneti specijalni propisi o ribolovu u blizini morske obale. Najvažniji mehanizam zaštite svakako je sistem *TAS* i nacionalnih kvota. Njime se na nivou zajednice propisuju maksimalne količine ribe koje mogu biti ulovljene (*TAS*), a koje se dalje „razbijaju“ na nacionalne kvote, odnosno delove *TAS* koji pripadaju svakoj državi članici pojedinačno.

Na nivou Zajednice propisane su mere na osnovu kojih se kontroliše sprovođenje zajedničke poljoprivredne politike. Kontrolu sprovođenja mera zaštite ribljeg fonda vrše države članice, koje su dužne da Komisiji podnose redovne izveštaje o svojim aktivnostima.

Budžetsko finansiranje zajedničke politike ribarstva koje se do 1993. godine vršilo kroz više fondova, pretežno kroz *EAGGF*, objedinjeno je stvaranjem *FIFG*, Finansijskog instrumenta za upravljanje ribolovom. Jedan deo finansiranja pada na teret organizacija proizvođača.

*Luka Baturan, Junior Assistant
Novi Sad School of Law*

The birth and development of the common fisheries policy Until reforms 2002

Abstract

Although the Common Fisheries Policy was anticipated only as a part of the Common Agricultural Policy in the time of creation of the European Economic Community, it had progressed by itself since the moment it was instituted in 1970. The Common Fisheries Policy had passed through many phases in its development. The first one elapsed from the moment of the signing Treaty of Rome in 1957, to 1970. It is characterized by intensive negotiations between the European Partners on formulating the basic elements of the Common Fisheries Policy. From 1971 to 1982, the Common Fisheries Policy is made of the Common Structural Policy and the Common Market Organisation for fishing products. From 1983 to 1992, the Control Policy and the Conservation Policy were developing. From 1993 until the reforms in 2002, there were many attempts to stop the dramatic fall of fishing resources in the seas through the improvement of the Conservation Policy and the Structural Policy and to reform it in by financing the Common Fisheries Policy.

Key words: common fisheries policy; European Union; European Economic Community; Treaty of Rome; common agricultural policy; common structural policy; common market organisation